

корекційної та розвиткової діяльності. Одним із найважливіших педагогічних завдань професійної підготовки є формування у фахівця важливих якостей, які забезпечують розуміння особистості дітей з особливими освітніми потребами і складають соціально-перцептивний потенціал професійно-педагогічної структури фахових вмінь та навичок психолога системи інклюзивної освіти Нової української школи.

Список використаних джерел:

1. Колупаєва А.А., Савчук Л.О. Діти з особливими потребами та організація їх навчання : навч.-метод. посіб. Київ : Видавнича група «АТОПОЛ», 2015. 273 с
2. Макагон К.В. Діагностика готовності педагогів до пошукової діяльності. Педагогічні інновації : ідеї, реалії, перспективи: Збірник наукових праць. Випуск 5 / Ред. кол.: Л.І.Даниленко. Київ : Логос, 2014. С. 66-74.
3. Максимов В.Г. Психологическая диагностика в школе : учебное пособие для студентов высших педагогических учебных заведений. Москва : «Академия», 2012. 272 с.
4. Скрипник Т.В. Стандарти психолого-педагогічної допомоги дітям з розладами аутичного спектра : навчально-методичний посібник. Київ : «Гнозис». 2013. 60 с
5. Спеціальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник / За ред. академіка В.І.Бондаря. Луганськ : Альма-матер, 2003. 436 с

**Кондратенко Світлана Вікторівна,
н.с. відділу освіти дітей з порушеннями зору
Інституту спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України
м. Київ**

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ

У процесі модернізації початкової освіти, запровадження в ній компетентнісного підходу відбувається перебудова навчально-виховного процесу, здійснюється його спрямування на особистісний розвиток молодших школярів з порушеннями зору, формування в них основних компетентностей, передбачених Державним стандартом та навчальними програмами для шкіл. Ці обставини актуалізують проблему реалізації компетентнісного підходу в освіті. Реалізація вимог такого підходу передбачає формування ключових компетентностей, серед яких важливе місце посідає - культурна (загальнокультурна) компетентність [1, 3,4].

Культурна (загальнокультурна) компетентність - визначається як здатність дитини з порушеннями зору аналізувати та оцінювати досягнення національної та світової культури, орієнтуватися в культурному та духовному

контексті сучасного суспільства, застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на загальнолюдські цінності [1,4].

Загальнокультурна компетентність - це здатність людини обирати шляхи і способи використання вільного часу, що культурно й духовно збагачують особистість; спроможність жити та взаємодіяти з іншими в умовах полікультурного суспільства, керуючись національними й загальнолюдськими духовними цінностями.

Культурна (загальнокультурна) компетентність стосується сфери розвитку культури особистості та суспільства у всіх її аспектах, що передбачає оволодіння вітчизняною та світовою культурною спадщиною, формування культури міжособистісних відносин на основах принципів толерантності, що дозволяє особистості аналізувати й оцінювати найважливіші досягнення національної, європейської та світової науки і культури, орієнтуватися в культурному та духовному контекстах сучасного українського суспільства, застосовувати засоби і технології інтеркультурної взаємодії; застосовувати навички мовлення та мовленнєві норми [1,4].

Розглянемо деякі способи формування культурної (загальнокультурної) компетентності:

1. Когнітивний спосіб загальнокультурної компетентності учнів з порушеннями зору передбачає формування уявлень: про особливості національної та загальнолюдської культури; про необхідність толерантного ставлення до різноманітних культур; про роль науки у житті людини та її вплив на світ; про культуру взаємин в сім'ї, школі, на вулиці.

Уявлення про особливості національної та загальнолюдської культури школярі отримують, знайомлячись з творчістю окремих діячів.

2. Ціннісно-орієнтаційний спосіб визначає ставлення до норм і цінностей. Неоціненну роль у формуванні цього компонента загальнокультурної компетентності молодших школярів з порушеннями зору відіграють уроки етичного спрямування. Аналіз учнями позитивних і негативних вчинків персонажів, пошук відповіді на запитання: «Що б ти порадив героєві сюжету?», «Як би ти поступив у такій ситуації?», «Кому с персонажів ти співчуваєш?» тощо, готують дітей з порушеннями зору до реалій життя, формують готовність знаходити вихід із складних життєвих ситуацій.

3. Комунікативно-діяльнісний спосіб передбачає: здатність людини конструктивно взаємодіяти в полікультурному просторі; застосовувати методи самовиховання; розробляти й реалізовувати стратегії поведінки; залучення дітей до практичних ситуацій морального характеру, які базуються на власному досвіді школярів з порушеннями зору; проведення ігор етичного спрямування; ігри-драматизації; проведення тренінгів, тестів [5].

Культура народжується з потреби передати наступним поколінням досвід, нажитий попередніми. А це означає, що вона існує тільки у середені комунікації.

Саме використання методів творчих проектів створює найкращі умови для розвитку творчої активності дітей з порушеннями зору. Ця діяльність

спонукає дітей до самостійної, практичної, планової і систематичної роботи, виховує прагнення до створення нового або існуючого, але вдосконаленого виробу, формує уявлення про перспективи його застосування, розвиває моральні якості, інформаційні та соціально-трудова компетенції. Доцільною є розробка таких педагогічних технологій, які б дали змогу формувати творчу особистість, здатну до самоосвіти і саморозвитку, вміння використовувати набуті знання для творчого розв'язання проблем [5].

Отже, найбільш ефективними є спільні з батьками проекти та заходи: родинні свята; екскурсії та походи; творчі майстер класи.

Молодший шкільний вік, як стверджують науковці, - це найсприятливіший період для розкриття творчих здібностей учнів з порушеннями зору, формування у них естетичних смаків, переконань засобами різних видів мистецтва.

Культурна компетентність включає чотири компоненти: розуміння власного культурного світогляду; ставлення до культурних відмінностей; знання різних культурних методів і світоглядів; міжкультурні навички [2].

Практичне значення культурної компетентності полягає в тому, що людина вчиться здатності розуміти, спілкуватися і ефективно взаємодіяти з людьми через культури.

Основними передумовами культурної компетентності служать чутливість і впевненість в собі, розуміння поведінки іншої людини і інших розумових зразків і здатність чітко формулювати власну точку зору, бути зрозумілим і демонструвати гнучкість в тих ситуаціях, коли це необхідно.

Таким чином, культурна компетентність передбачає збалансованість між наступними категоріями: знаннями і досвідом відповідно інших культур, особистостей, націй, поведінкою тощо; чуйністю, емпатією, здатністю поставити себе на місце інших і охопити їх почуття і потреби; упевненістю в собі, знанням власних сил, слабкостей і потреб, емоційною стабільністю [1, 3,4].

Більшість фахівців виділяють чотири основні компоненти культурної компетентності: розуміння; відношення; знання; навички.

Набір цих чотирьох компонентів визначають культурну компетентність. В наші дні культурна компетентність необхідна вдома, на вулиці, в навчальних виховних закладах, в професійній сфері та громадській діяльності [2].

Формування культурної компетентності дітей з порушеннями зору має бути спрямованим на опанування трьома компонентами культури, що передбачає такі напрямки її набуття:

1. Ціннісний: аналізувати і оцінювати найважливіші досягнення національної, європейської та світової культури; орієнтуватися в культурному та духовному контексті сучасного українського суспільства; застосовувати методи самовиховання та самореалізації, орієнтовані на систему індивідуальних, національних і загальнолюдських цінностей.

2. Діяльнісний: застосовувати засоби та технології інтеркультурної

взаємодії; розробляти і реалізовувати стратегії діяльності, поведінки й кар'єри в міжкультурному суспільстві.

3. Процесуальний: знати рідну мову й іноземні, застосовувати навички мовлення та норми відповідної мовної культури, інтерактивно використовувати рідну та іноземні мови, символіку і тексти; організувати та створювати моделі толерантної поведінки і конструктивної діяльності в умовах культурних мовних, релігійних та інших відмінностей між народами, різноманітності світу та людської цивілізації [4, 5].

Ознайомлюючись із найкращими зразками загальнолюдської та національної культури, дитина з порушеннями зору набуває певних навичок та умінь, вона вчиться самостійно виробляти принципи власної діяльності, спілкування з оточуючими, поведінки тощо.

Культурну компетентність можна розглядати як складову культурної комунікації, вона ґрунтується на приналежності людини до певної соціальної групи, її життєвому досвіді, володінні інформацією про належну комунікаційну поведінку, знання, отримані шляхом навчання, спостереження, ознайомлення із багатьма культурними і мистецькими об'єктами. Культурна компетентність формує основи поведінки особистості, сприяє її соціалізації, створює умови для збереження і передачі національної своєрідності, традицій, звичаїв, притаманних даній культурі. Культурну компетентність можна розглядати як одну з передумов правильної інтерпретації інформації, отриманої у процесі комунікації та результативності комунікаційного процесу, вона здатна розвиватися під впливом культурної взаємодії, обміну думками, індивідуальним досвідом [1, 3, 4].

Культуру не можна сприймати як досягнення минулого - вона багато в чому визначає сьогодення і майбутнє не лише окремої особистості, а й усього людства.

Список літературних джерел:

1. Бібік Н.М. Компетентісний підхід: рефлексивний аналіз застосування / Н.М.Бібік // Компетентісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / За заг. ред. О.В.Овчарук. - К.: «К.І.С.», 2004. - С 47-49.
2. Грушевицкая Т. Г., Попков В. Д., Садохин А. П. Основы міжкультурної комунікації: підручник для вузів. С. 112.
3. Иванова Т.В. Культурологическая подготовка будущего учителя: [монографія] / Т.В.Иванова. - К.: ЦВП, 2005. - 282 с.
4. Крутенко О.В. Формування ключових компетентностей учнів загальноосвітнього навчального закладу відповідно до вимог нових державних освітніх стандартів. Загальнокультурна компетентність: науково-методичний посібник / О.В.Крутенко. - Черкаси: ЧОІПОПП, 2014. - 68 с
5. Нестеренко Т. Формування культури особистості як шлях досягнення загальнокультурної компетентності молодшого школяра. Наукові записки. Серія: педагогічні науки. Випуск 93. С. 119-123.